

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกในศตวรรษใหม่มีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก อันเป็นผลมาจาก การที่ในแต่ละประเทศมุ่งพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิด การแข่งขันในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างมาก ดังนั้นรัฐบาล หน่วยงาน และ สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับ กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เท่าเทียมกับ ประเทศที่พัฒนาแล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายรัฐของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงได้ถูกตราขึ้นเป็นข้อกำหนดในการจัดการศึกษาสำหรับปวงชนชาวไทย เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การปฏิรูปการศึกษาเป็น กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งในเชิงความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และภาวะผู้นำในการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สุรัฐ ศิลปอนันต์, 2543 : 1) การที่จะปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งหลาย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และหน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องร่วมมือกันกำหนด คุณลักษณะที่คาดหวังของเยาวชนในท้องถิ่น ผู้บริหารต้องเป็นหลักในการดำเนินการ โดยมีชุมชน ร่วมกับแกนนำอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานประสบความสำเร็จ (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 53)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษา มีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มี คุณภาพตามที่สังคมต้องการ งานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลขึ้นอยู่กับ ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทของผู้นำ ทางการศึกษาทั้งในด้านการเรียนการสอน การร่วมกับสมาคมวิชาชีพ มีความรอบรู้ทันเหตุการณ์ เกี่ยวกับแนวคิดใหม่และนวัตกรรมทางการศึกษา และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษา และชุมชน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546 : 310) และจากการที่พระราชบัญญัติระเบียบ การบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ที่ให้โรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 7) ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ เป็นผู้นำทางวิชาการ

มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดี เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีคุณธรรม จริยธรรมมีความอดุสาหะ วิริยะ อดทน มีความเสียสละ เป็นที่ยอมรับจากบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน (ธีระ รุญเจริญ, 2546 : 22) หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำตรงกับความคาดหวังของผู้ร่วมงานมากเพียงใด ผลผลิตขององค์กรจะสูงขึ้นมากเท่านั้น (Stogdill, 1974 : 311) ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร (ภิญโญ สารร. 2526 : 110) เมื่อผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการบริหารจัดการในหน่วยงาน ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานซึ่งมีลักษณะแบบมีส่วนร่วมทุกระบวนการมากขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานที่ออกมามีประสิทธิภาพเป็นที่พึงพอใจขององค์กรและชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กรในการปฏิรูปการศึกษาไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมาย ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแลบริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่มีความสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ร่วมงาน ให้ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ส่วนผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำจะบริหารงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามข้อกำหนดกฎหมายเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 10) นอกจากนั้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้นำ เป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้นำนวัตกรรมเข้าสู่โรงเรียนและเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปให้ก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษามักเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาตามพันธกิจของโรงเรียน และมอบหมายงานให้บุคลากรในโรงเรียนในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้นำต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ผู้นำจึงต้องเตรียมความพร้อมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไร้พรมแดน จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารในการปฏิบัติงานใด ๆ ถ้าหากมีความต้องการให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในสิ่งนั้น นั่นคือการมีทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเอง ในทำนองเดียวกันกับที่ผู้นำหรือผู้บริหารที่ดีมีความสามารถในการบริหารงาน จำเป็นต้องมีทักษะในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายให้ประสบผลสำเร็จ

ผู้นำหรือผู้บริหารยุคใหม่จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาตนเองมีการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ โดยมุ่งเน้นภาวะผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปสู่ผู้ร่วมงาน มีเป้าหมายการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและความภาคภูมิใจต่อผู้ร่วมงาน ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถ กล้าหาญ และอาศัยความเสียสละในการตัดสินใจ ใช้หลักการกระจายอำนาจ มีความสัมพันธ์กับบุคลากร

มีความสามารถในการใช้แรงจูงใจ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความมุ่งมั่นในด้านการบริหารที่เน้นผลงานเป็นหลัก โดยเน้นด้านคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเห็นได้ว่าผู้บริหารเป็นบุคคลหลักที่จะต้องรับผิดชอบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และความสำเร็จก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้บริหาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 เป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาและให้บริการด้านการศึกษา จำนวน 150 โรงเรียน จำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อรัญประเทศ วัฒนานคร โคกสูง และตาพระยา ซึ่งมีภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาปี การศึกษา 2553 ของผู้เรียนในสถานศึกษาเขตอำเภอตาพระยา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน นักเรียนขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ส่งผลถึงกระบวนการสร้างทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมอนาคตของผู้เรียนด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระแก้วเขต 2, 2553 : 5-7) ในการบริหารจัดการศึกษาในอำเภอตาพระยานั้นพบปัญหาในหลายด้าน เนื่องด้วยอำเภอตาพระยา ตั้งอยู่แนวเขตชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นจังหวัดที่แยกจากจังหวัดปราจีนบุรีเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยในเรื่องของการศึกษานั้นยังให้ความสำคัญไม่มากนัก ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัด เมื่อถึงเวลาที่จะย้าย กลับภูมิลำเนา ทำให้อัตราตำแหน่งผู้บริหารและครูมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานเพื่อพัฒนาในองค์กรซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาโดยตลอด และจากนโยบายของรัฐที่ปรับโครงสร้างการปรับบทบาทการบริหารโรงเรียนจากครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ซึ่งทำหน้าที่เหมือนกับเจ้าของโรงเรียนมาเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งบทบาทของผู้บริหารได้เปลี่ยนไป ซึ่งผู้บริหารบางคนยังยึดติดกับรูปแบบการบริหารเดิมๆ และยังไม่เข้าใจบทบาทของ ผู้บริหารแนวใหม่ ส่งผลกระทบไปถึงคุณภาพการศึกษา ปัจจัยหลักของการจัดการศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาโดยต้องเริ่มจากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อที่จะให้ผู้บริหารได้พัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับภาวะการณ์เปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ได้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยเฉพาะการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในการปฏิรูปการศึกษา

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับใด ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็น

ประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษานำไปพัฒนาตนเองและหน่วยงานที่สูงขึ้นไป นำผลวิจัยไปใช้วางแผนและกำหนดหลักสูตรในการอบรมและพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนให้บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ภูมิการศึกษา และประเภทโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่วุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่ประเภทโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยใช้ทฤษฎีของ แบส และอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1990 : 19) ซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำ 4 ลักษณะ คือ การเป็นผู้มีบารมี (Charisma) การเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) การเป็นผู้กระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectual Stimulation) และการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล (Individualized Consideration)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ศึกษา การศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 31 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน และข้าราชการครู จำนวน 442 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 คน และข้าราชการครูจำนวน 210 คน ตามตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608) โดยเลือกแบบการกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling Technique)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่งหน้าที่

3.1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.1.2 ข้าราชการครู

3.1.2 วุฒิการศึกษา

3.1.2.1 ปริญญาตรี

3.1.2.2 สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.3 ประเภทโรงเรียน

3.1.3.1 ประถมศึกษา

3.1.3.2 ขยายโอกาสทางการศึกษา

3.1.3.3 มัธยมศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ เบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1990 : 19) ซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำ 4 ลักษณะ ดังนี้

3.2.1 ด้านการเป็นผู้มีบารมี (Charisma)

3.2.2 ด้านการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration)

3.2.3 ด้านการเป็นผู้สร้างการกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation)

3.2.4 ด้านการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล (Individualized Consideration)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง** หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้น จากความพยายามที่คาดหวัง โดยผู้นำแสดงบทบาททำให้ผู้ตามมีความรู้สึกไว้วางใจ ยินดี จงรักภักดี และนับถือ ทำให้ผู้ตามกลายเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นนักพัฒนา เป็นผู้ที่เสริมแรงได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้นำจะต้องยกระดับความรู้สึกความสำคัญของผู้ตาม ให้ความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศเพื่อองค์กร ปฏิบัติงาน โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้มีบารมี ด้านการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ด้านการเป็นผู้สร้างการกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล

1.1 **ด้านการเป็นผู้มีบารมี (Charisma)** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกเพื่อทำให้นักศึกษามีความภาคภูมิใจ มีความศรัทธาและนับถือ มีความยินดีที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง กำหนดตนเอง กำหนดแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นแบบอย่างที่ดีจนบุคลากรยึดถือเป็นแบบอย่าง มีการบริหารงานได้เป็นที่ประทับใจ กำหนดเป้าหมายให้มีความชัดเจน และมีมาตรฐานการปฏิบัติงานสูง

1.2 **ด้านการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration)** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถในการ โน้มน้าวจิตใจ กระตุ้น จูงใจให้ผู้ตามได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ ความเชื่อในเหตุผล และการสร้างความสำเร็จให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

1.3 **ด้านการเป็นผู้สร้างการกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation)** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกเพื่อเป็นกระบวนการกระตุ้นบุคลากรให้เห็นวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหา โดยใช้สัญลักษณ์ จินตนาการ และภาษาที่เข้าใจง่าย ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าใจบทบาทและยอมรับในบทบาท สร้างความมั่นใจ และส่งเสริมคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นผลให้บุคลากรเกิดความพยายามในการปฏิบัติงานมากขึ้น และแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยความเรียบร้อย

1.4 **ด้านการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล (Individualized Consideration)** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกที่เป็นกระบวนการวินิจฉัยและยกระดับความต้องการของบุคลากร โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งพัฒนาบุคลากรเป็นที่เล็งมีการติดต่อกับบุคลากรเป็นรายบุคคล เอาใจใส่ในความต้องการของบุคคล กระจายความรับผิดชอบ ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมั่นคง มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบและความภูมิใจ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลในการจัดการศึกษา ซึ่งมีสถานศึกษาของรัฐอยู่ 4 อำเภอ คือ อำเภอวัฒนานคร อำเภอโคกสูง อำเภออรัญประเทศ และ อำเภอตาพระยา

3. ประเภทโรงเรียน หมายถึง การจำแนกลักษณะการจัดการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 มีการจัดการศึกษาแตกต่างกันตามระดับที่เปิดสอน ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา และมัธยมศึกษา

3.1 โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนในเขตอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ที่จัดการศึกษาดังแต่ ระดับก่อนประถมศึกษา ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนในเขตอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ที่จัดการศึกษาดังแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.3 โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนในเขตอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ที่จัดการศึกษาดังแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาในเขตอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2

5. ข้าราชการครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาในเขตอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2